

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТА МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВНЗ ЗАСОБАМИ ПЕРЕКЛАДУ ТА АУДІЮВАННЯ ЛІТЕРАТУРНО- ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

Ушата Т.О.
Ніколаєнко О.В.

Україна, Чернігівський державний інститут
економіки і управління, м. Чернігів

The article deals with the peculiarities of students' sociocultural and moral value forming by means of translation and listening of fiction. Fiction is both informative and possessed of educational potential, and it lets to be used at foreign language classes.

Мовне середовище є головним джерелом для навчання усного мовлення. За відсутності мовного середовища таким джерелом виступає текст, друкований чи аудитивний. Доречно залучати до навчального процесу матеріали, що відображають культурно-історичні зв'язки країни, мова якої вивчається, та рідної країни. Наприклад, англійська та американська поезія із зацікавленістю сприймається у поєднанні з українськими перекладами, виконаними видатними поетами.

В умовах гуманізації та гуманітаризації навчання знайомство студентів з літературою країн мови, що вивчається, набуває особливого значення. Маючи універсальний вплив на читача, тексти літературно-художніх творів є найважливішим засобом залучення студентів до культури країн мови, що вивчається, до світу загальнолюдських морально-етичних та естетичних цінностей. Мова художніх творів в єдності з художнім образом сприяє розвитку мовленнєвої культури, збагаченню мовних знань студентів.

В процес формування етичних цінностей і міжкультурної компетенції в навчання включається знайомство з культурно-історичною передісторією твору, культурними традиціями, що сприяли його створенню, особливостями сприйняття навколишнього світу. Формування етичних загальнолюдських ціннісних орієнтацій засобами перекладу відбувається в процесі практичного навчання реального освітнього середовища, де, перш за все, слід зазначити важливість колективного спілкування.

Спілкування і комунікація в процесі аудиторного перекладу і обговорення відносяться до ціннісно-орієнтаційного аспекту організаційно-діяльнісних підходів. «В спілкуванні індивід одержує не тільки раціональну інформацію, формує способи розумової діяльності, але і за допомогою наслідування і запозичення, співпереживання і ідентифікації засвоює людські емоції, відчуття, форми поведінки» [3, С.64].

Як відзначає Б.Г. Ананьев, «в спілкуванні формуються етичні відносини і комунікативні властивості особистості, воно передує будь-якій діяльності, супроводжує її і слідує за нею» [1, С. 81].

Дане дослідження підтверджує значення мовних знань, що одержуються в результаті організаційно-діяльнісних підходів, що диктують необхідність формування етичної культури в сучасних умовах реального освітнього середовища; здатність студентів брати участь у змістовній комунікативній взаємодії на основі текстової діяльності. В цьому випадку іншокультурний текст спочатку представляється ідентичним тексту, написаному рідною мовою з урахуванням національно-культурної специфіки його сприйняття.

В сформованих ціннісних орієнтаціях людини, що виражають його ставлення до людей, до світу, до себе, до освіти спостерігається характер його самоідентифікації, тобто співвідношення себе з цими цінностями.

Це положення має відношення до порівняльного аналізу текстів в нашій діяльності, в процесі якого можливим є формування ціннісної картини світу у студента і його місце в ній.

Систематичне і широке включення у навчальний процес з іноземної мови на всіх етапах її вивчення елементів культури – одна з провідних тенденцій сучасної методики. Студенти стверджуються в думці, що їхня власна культура з її символічними пластами і смисловими полями не єдина, що інші народи також живуть у відповідності до своїх систем звичаїв, норм, цінностей. Необхідність осмислення ситуації плюралізму культур у світі зумовлює доцільність розгляду й аналізу в рамках методики навчання іноземних мов поняття «національна картина світу».

Картина світу є цілісний глобальний образ світу, який представляє його сутнісні властивості в розумінні носіїв цієї картини. Вона трактується як суб'єктивний образ об'єктивної реальності не як дзеркальне відображення, а як смислове конструювання світу згідно з певною логікою світорозуміння й світобачення [6, С.23].

Кожен з нас живе в картині світу своєї національної культури і крізь неї, як крізь окуляри, сприймає реальний світ.

Організаційно-діяльнісні підходи до навчання іноземній мові наше дослідження розглядає як особливий спосіб формування етичних цінностей у студентів засобами перекладу в реальному освітньому середовищі, що характеризується аналізом ціннісних позицій зразкових образів творів студентами, що реально може сприяти наближенню до принципів кращих традицій міжнародного виховання, а присутність визначального поняття «міжкультурне», або, як характеризують педагоги світу «культури світу», ми вважаємо необхідною основою ціннісної орієнтації нашої роботи.

Практика навчання іноземній мові підходами даного дослідження переконує в тому, що інформація, підготовка і процес навчання, в ході яких виявляються і

активізуються певні цінності, об'єднують студентів, розвивають якості, необхідні для спільної роботи в групі, участі в обговоренні, тобто сприяють разом з успішними перекладацькими вміннями знайомству з іншомовною культурою.

Оскільки метою навчання іноземних мов є формування та розвиток комунікативної культури, краще практикувати навчання студентів у групі. Це може бути робота в парах або мікрогрупах залежно від мети завдання. Працюючи в групі, студенти допомагають один одному, підтримують один одного, разом шукають певну інформацію з різних джерел, презентують спільну роботу, переживають за партнера, порівнюють свій власний рівень володіння мовою.

Навчанням засобами перекладу досягається також міжкультурне взаєморозуміння студентів різних національностей, пропагується вивчення інших культур і їх взаємного впливу, оволодіння іноземними мовами, збагнення цивілізації і культурної спадщини всього людства.

Організаційно-діяльнісні підходи формування у студентів основ ціннісних орієнтацій, виділяють серед проблем, що рекомендуються для вивчення, проблему збереження національної культурної спадщини, інтеграції її в загальнолюдські ідеали і цінності.

Генеральна конференція ООН з питань освіти, науки і культури розробила рекомендації про виховання в атмосфері міжнародного взаєморозуміння, співпраці і миру і вихованні, що поважає права людини і основні свободи, де вперше і визначений термін «міжнародне виховання». Під міжнародним вихованням розуміється «весь процес суспільного життя, за допомогою якого окремі особи і соціальні групи в рамках і для блага національного і міжнародного співтовариства свідомо вчать розвивати свої обдарування, здібності, схильності і знання» [3, С.11].

Оскільки культура розглядається як сукупність етичних і естетичних цінностей, способів їх створіння і споживання, формування орієнтації особи на загальнолюдські етичні цінності неможливе без знання про ціннісні уявлення, що лежать в основі тієї або іншої культури. Цінності як життєві орієнтації зазнають змін — в різних культурах і в різні епохи вони сприймаються неоднаково і, все ж таки, наявність фонду загальнолюдських цінностей визначає ставлення однієї людини, окремої особистості до «іншої», як до складової частини єдиного цілого — людства.

Організаційно-діяльнісні підходи формування етичних цінностей в навчанні іноземній мові в нашому дослідженні визначаються як формування спрямованості студентів на ціннісно-раціональну діяльність у сфері вивчення іноземних мов, що забезпечує розуміння основної єдності людства в результаті порівняльного вивчення

загальнолюдської культурної спадщини у вигляді художніх творів і регіональних/національних культур в їх порівняльному історичному розвитку.

Визначення загальних основ і подолання суперечностей, між моральними принципами різних культур, між етичним і естетичним знищує всі форми відчуження і тим самим створює умови для формування етичного кодексу того, хто створюватиме третє тисячоліття.

«Взаєморозуміння сторіч і тисячоліть, народів, націй і культур забезпечує складну єдність всього людства, всіх людських культур, складну єдність людської літератури» [2,С.64].

Етичне і моральне виховання студентів в рамках навчання в немовному вузі, є однією з важливих задач, що сприяють формуванню якостей, необхідних для самореалізації особистості і пов'язаних з комунікативним характером їх майбутньої професійної діяльності.

З метою відпрацювання умінь і навичок перекладу на початковому етапі застосовується колективний переклад тексту, і загальні висновки є актуальними як для всієї групи, так і для окремого студента, тому в колективному перекладі студент: з одного боку:

1. діє від своєї особи;
2. висловлює свою власну думку;
3. не обмежений певними критеріями.

З іншого боку немає скутості і сором'язливості, оскільки у результаті прийняті спільні і правильні рішення, і кожний причетний до правильного рішення, не потрібно прикидатися, адаптуватися до чужої думки і штучно змінювати стереотипи своєї поведінки.

Порівняння тексту з автентичною, тобто узятій з життя реальною ситуацією, зближує ціннісне сприйняття однокурсників, спрощує переклад, сприйняття і розуміння іншомовного тексту. Під час практичної діяльності процесу перекладу, намагаючись зрозуміти ціннісну проблему, студент повинен продемонструвати не тільки вміння користуватися адекватними мовними засобами (відповідними граматичними і лексичними одиницями), але і реалізувати свої ціннісні погляди, створити позитивний або негативний фон діяльності.

Роль викладача у формуванні ціннісних і пізнавальних складових полягає в їх додатковій актуалізації шляхом підготовки відповідних інформаційних завдань, залучених до відпрацювання перекладу і надання студентам самостійності, його

функція – навчати процесу перекладу, але не виконуючи його за студентів. Завдання можуть містити питання, що орієнтують студента на певні аспекти в текстах:

- міркувати в масштабах всього тексту;
- шукати проблему, зав'язану на конфлікті інтересів дійових осіб;
- виявляти їх ціннісну роль;
- встановити потенційну значущість тих або інших ситуацій;
- бути культурологічно і когнітивно інформативним, в аспекті порівняльного аналізу;

Таким чином, найпродуктивнішими підходами при формуванні зазначених цінностей нам представляються запропоновані в дослідженні організаційно-діяльнісні підходи, що включають обговорення текстових ситуацій які щойно зазнали перекладу, реально можливих життєвих прикладів і створення у студентів відповідних ціннісних орієнтацій і схеми поведінки.

Процес взаємодії студента зі світом культурних іншомовних цінностей починає складатися з емоційного і аналізуючого ставлення до різних творів і авторів (аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, абстракції та ін.).

Сьогоднішній студент значно відрізняється від того, що приходив до ВНЗ ще кілька років тому. Завдання викладача – осучаснити свої заняття, зробити їх цікавими, інформативними, корисними. Роль автентичних текстів у формуванні навичок перекладу, усного мовлення та аудіювання є досить значною, тому ними не можна нехтувати. Отже, художні твори є не тільки інформативними, вони мають значний виховний потенціал, що дозволяє ефективно використовувати їх на занятті з іноземної мови.

Література.

1. *Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания. – Л.: Изд-во Ленинградского госуниверситета, 1968. С. 201*
2. *Барабанова Г. В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання у немовному вnz: Навч. посіб. для студ. пед. вищ. навч. закл. і філол. ф-тів за фахом "Іноземні мови" / Міністерство освіти і науки України. Науково методичний центр. — К. : ІНКОС, 2005. — 315с.*
3. *Дридзе Т.М. Язык и социальная психология. :Учебное пособие для факультетов журналистики и филологических факультетов ун-ов/ Под ред. Проф. А.А. Леонтьева. М.: Высшая школа, 1980.-С. 64*

4. Корнєва З. М. *Методика навчання майбутніх економістів англійського ділового мовлення на основі технології занурення: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний ун-т. — К., 2006. — 22с.*
5. Кривчикова Г. Ф. *Методика інтерактивного навчання писемного мовлення майбутніх учителів англійської мови: Дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г.С.Сковороди. — Х., 2005. — 344с.*
6. Постовалова В.И. *Картина мира в жизнедеятельности человека // Роль человеческого фактора в языке: язык и картина мира: Сб . науч .тр. под ред. Серебренникова Б.А. — М: Наука, 1988. — С.23.*
7. Соколова С. В. *Методика навчання майбутніх учителів англійської мови використовувати паралінгвістичні засоби в усному спілкуванні: дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний ун-т. — К., 2006. — 176с.*
8. Ягельська Н. В. *Методика організації самостійної роботи студентів з англійської мови з використанням професійного мовного портфеля: дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний ун-т. — К., 2005. — 401с.*